

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

لحظه‌های نورانی ۳

معاونت پرورشی و فرهنگی اداره کل آموزش و پرورش خراسان رضوی
کمیتة همکاری‌های حوزه علمیه و آموزش و پرورش
(براساس طرحی از محمدحسین مرادی قومنجان)

جمال قلی‌زاده نوقابی

سرشناسه	:	قلی زاده نوقابی، جمال، ۱۳۴۶-
عنوان و نام پدیدآور	:	لحظه‌های نورانی / جمال قلی‌زاده‌نوقابی؛ برنامه‌ریز و طرح محمدحسین مرادی قومنجان؛ صاحب امتیاز معاونت پرورشی و فرهنگی اداره کل آموزش و پرورش خراسان رضوی، کمیته همکاری‌های حوزه علمیه و آموزش و پرورش.
مشخصات نشر	:	مشهد: مؤسسه فرهنگی، هنری و انتشاراتی ضریح آفتاب.
مشخصات ظاهری	:	۳۸۴ ص.
شابک	:	۹۷۸-۶۰-۴۷۶-۱۱۳-۰
وضعیت فهرست نویسی	:	فیفا
موضوع	:	اخلاق اسلامی - احادیث - ائمه جمعه و جماعت - احادیث
شناسه افزوده	:	اداره کل آموزش و پرورش استان خراسان رضوی معاونت پرورشی و فرهنگی
رده بندی کنگره	:	۱۳۹۶ ج۲۸ ۷۸۵ ق/۸ BP۲۴۷
رده بندی دیویی	:	۲۹۷/۶۱
شماره کتاب شناسی ملی	:	۴۹۵۹۶۱۰

نام کتاب..... لحظه‌های نورانی ۳ (ویژه امامان جماعت مدارس دوره دوم متوسطه)

صاحب امتیاز..... معاونت پرورشی و فرهنگی اداره کل آموزش و پرورش خراسان رضوی

کمیته همکاری‌های حوزه علمیه و آموزش و پرورش خراسان رضوی

مؤلف..... جمال قلی زاده نوقابی

برنامه ریز و طرح..... محمد حسین مرادی قومنجان

ناشر..... مؤسسه فرهنگی، هنری و انتشاراتی ضریح آفتاب □

صفحه‌آرا..... علی جهانگیر فیض آبادی

طرح جلد..... رضا مروج

نویت چاپ..... اول ۱۳۹۶

قطع..... رقعی

شمارگان..... ۲۰۰۰ جلد

قیمت..... ۱۵۰۰۰ تومان

چاپ..... معین

شابک..... ۹۷۸-۶۰-۴۷۶-۱۱۳-۰

مرکز پخش: مشهد، خیابان امام خمینی، جنب اداره کل آموزش و پرورش خراسان رضوی
بازرگانی: ۰۵۱/۳۲۲۸۱۴۱۰ (سفرشات: ۰۵۱/۳۲۲۸۳۴۲۲) دفتر نشر: ۰۵۱/۳۲۲۸۰۱۶۷

«حق چاپ محفوظ است»

فهرست مطالب

پیشگفتار.....	۵
سخن مؤلف.....	۷
سخنی با امامان جماعت مدارس.....	۱۰
فصل اول: آیات.....	۱۵
فصل دوم: احادیث.....	۸۱
فصل سوم: احکام.....	۱۳۷
فصل چهارم: تمثیلات.....	۱۸۱
فصل پنجم: داستان‌ها.....	۲۴۵
فصل ششم: لطائف.....	۲۹۱
فصل هفتم: مناسبت‌ها.....	۳۶۱
فهرست موضوعی مطالب.....	۳۷۷
فهرست منابع.....	۳۸۰

پیشگفتار

باسمه تعالی

دستیابی به مراتبی از حیات طیّبه، از قلّه‌های رفیع تعلیم و تربیت در نظام مقدس جمهوری اسلامی است که در سند تحول بنیادین آموزش و پرورش هدف‌گذاری شده است.

رسیدن به این مهم نیازمند: عزم ملی و بسیج همه ظرفیت‌های مادی و معنوی و همراهی و همکاری صاحب‌نظران و کارشناسان به ویژه برای تولید بهترین محتوای آموزشی با استفاده از مؤثرترین شیوه‌ها ممکن خواهد بود.

در این میان، فعالیت‌های مرتبط با آموزش و تبلیغ مفاهیم دینی بخصوص اقامه نماز، فرصتی بی‌بدیل برای حوزه‌های علمیه و وزارت آموزش و پرورش در رسیدن به اهداف تربیتی فراهم آورده است.

یکی از راهکارهای افزایش ضریب روایی و کارآمدی تبلیغ دینی در میان دانش‌آموزان و فرهنگیان فرهیخته، تولید محتواهای آموزشی جهت‌دار، هدفمند و اثرگذار است.

کتاب «لحظه‌های نورانی ۳» که از سوی کارگروه تولید محتوای معاونت پرورشی و فرهنگی اداره کل آموزش و پرورش خراسان رضوی تهیه گردیده، اقدامی ارزنده و شایسته تقدیر است که تلاش نموده مطالب کاربردی و مرتبط را با استفاده از آیات قرآن، احادیث معصومین علیهم‌السلام، داستان و حکایت، و با زبانی ساده و روان، ارایه نماید. و بدین وسیله، بخشی از نیاز ائمه محترم جماعات مدارس را تأمین نماید. این جانب ضمن ارج نهادن و تشکر صمیمانه از تلاش‌های ایشان بویژه جناب آقای دکتر براتعلی منصوریان، امیدوارم اثر حاضر، گامی مؤثر و اقدامی مبارک برای استفاده بهینه از فرصت‌های تبلیغی به منظور توسعه و تعمیق ارزش‌های اسلامی - انقلابی در میان دانش‌آموزان عزیز باشد.

بدون تردید، این کتاب نیز همانند هر اثر دیگر پدید آمده به دست بشر غیر معصوم، خالی از نقص و کاستی نیست؛ از عموم ائمه محترم جماعات مدارس، روحانیون، صاحب‌نظران و همکاران محترم فرهنگی انتظار می‌رود با پیشنهادات سازنده خود، مؤلفین محترم را در تکمیل آن یاری نمایند. ان شاء الله. وفقنا الله و ایاهم علی تحصیل مرضاته.

مجتبی ملکی

مشاور وزیر و دبیر ستاد همکاری‌های حوزه علمیه وزارت آموزش و پرورش

سخن مؤلف

امامان جماعت مدارس را می‌توان سفیران تربیت اسلامی در مدارس دانست، چراکه آنان با رفتار و گفتار خویش، می‌توانند کودکان، نوجوانان و جوانان ایران اسلامی را به راه سعادت ابدی رهنمون سازند. از آنجا که تنها فرصت رویارویی آنان با دانش‌آموزان، بیشتر در زمان کوتاه اقامه نماز می‌تواند باشد، برای رسیدن به این هدف، هنری می‌طلبد تا از این فرصت، بهره فراوان برده شود. در این کتاب سعی بر آن است که مطالبی کوتاه و تأثیرگذار برای دانش‌آموزان دوره دوم متوسطه نوشته یا گردآوری گردد. برای استفاده بهتر از این مطالب، ذکر چند نکته ضروری است:

۱. مطالب، قطره‌ای است از دریای بیکران معارف مذهبی، اعتقادی، اخلاقی و که مناسب سنین جوانی تشخیص داده و به رشته تحریر درآمده است. واضح است که شناخت و علم امامان محترم جماعت، می‌تواند بر این مطالب افزوده و دیگر موارد نیز در موقعیت‌های مناسب برای دانش‌آموزان ارائه گردد.

۲. آنچه می‌تواند برای مخاطب، مخصوصاً مخاطب جوان، گیراتر باشد، «چگونه گفتن» است نه «چه گفتن». بنابراین انتخاب روش‌های مناسب ارائه مطالب، مهم‌تر از خود مطالب است. مسلم است که دوران جوانی، دوران پرسش و دانستن «چرا»هاست، نه فقط «شنیدن» مطالب.

۳. سعی بر آن بوده که مطالب، کوتاه و در حد فرصت چند دقیقه‌ای بین دو نماز تنظیم شود، پس موارد ذکرشده در هر مطلب، مهمترین‌ها را بیان می‌کند نه تمام آنها را.

۴. برای سهولت یافتن مطلب مناسب، نوشته‌ها دسته‌بندی شده و موضوع هر نوشته نیز مشخص گردیده است. بنابراین بر اساس زمان، مکان و حال، مطلب مناسب را از کتاب انتخاب کرده و با هنرمندی خویش حداکثر تأثیر را خواهند گذاشت. تنوع در ارائه مطالب در روزهای مختلف، علاقه‌مندی مخاطب را بیشتر خواهد کرد. فهرست موضوعی کتاب نیز می‌تواند راهنمای این انتخاب باشد.

۵. تلاش شده است آیات ساده، روان و در حد فهم دوره دوم متوسطه باشد.

۶. با ذکر مقدماتی، احادیث نیز ساده و تأثیرگذار انتخاب شده‌اند.

۷. احکام انتخاب شده، احکامی است مشترک برای پسران و دختران سنین جوانی و آنچه می توان در جلسات عمومی بیان کرد. همان طور که در بعضی احکام نیز توصیه شده است، موارد خاص احکام به صورت پرسش خصوصی از امامان محترم جماعت مدرسه یا مسجد محله، معلمین و والدین و یا مراجعه به رساله مرجع تقلید پاسخ داده می شوند.

۸. بی شک در استفاده از این مجموعه، نکات پیشنهادی و سازنده ای در نظر ائمه محترم جماعات و سایر خوانندگان گرامی روشن می شود که ارائه آنها به نویسنده، می تواند راهگشای آثار بعدی باشد.

من الله التوفیق

جمال قلی زاده نوقابی

سخنی با امامان جماعت مدارس

قال رسول الله ﷺ: «أَوْسِعُوا لِلشَّبابِ فِي الْمَجْلِسِ وَ أَفْهِمُوهُمْ الْحَدِيثَ فَإِنَّهُمْ الْخُلُوفُ وَ أَهْلُ الْحَدِيثِ».

برای جوانان در مجالس جای باز کنید و امور نو و جدید را به آنان تفهیم کنید، چراکه این گروه جایگزین شما و درگیر مسائل جدید خواهند شد.^۱

دوره‌های زندگی بشر در دنیا شامل کودکی، نوجوانی، جوانی، میان‌سالی و کهن‌سالی است. در این دوره‌ها شاید مهم‌ترین دوران زندگی انسان به دوره نخست و بهترین آنها دوران جوانی باشد که عقل و جسم در آن به کمال می‌رسد و استوار می‌شود. جوانی، بهترین فصل شکفتن‌ها و رویش‌ها و زیباترین دوران درخشش و نیل به سعادت، نشاط، معنویت و کمال است. فصل جوانی، بهاری است که در آن

۱. الفردوس، جلد ۱، صفحه ۹۸، حدیث ۳۲۰

شخصیت، شکل می‌گیرد، استعدادها بارور می‌شود و پایه‌های دینی و عقیدتی انسان مستحکم می‌گردد.

اهمیت این دوران طوری است که دین مبین اسلام همواره و به شکل‌های مختلف بر استفاده بهینه و پرثمر از این دوره عمر تأکید می‌کند. مثلاً پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم خطاب به ابوذر غفاری می‌فرماید: «ای ابوذر! از جوانی خویش قبل از فرارسیدن به دوران پیری استفاده کن.»^۱ امام خمینی (ره) نیز پاکی، لطافت روح و صفای باطن جوان را از ویژگی‌های مهم این قشر می‌داند و از این رو از جوانان می‌خواهد که تا چنین توانایی‌هایی را دارند و می‌توانند در برابر مفسد اخلاقی قیام کنند، بیشتر به اصلاح نفس توجه کنند، چراکه در سال‌های بالاتر، هم قوای آدمی به تحلیل می‌رود و هم دیگر از چنین نشاط معنوی خبری نیست. ایشان می‌گویند: «این تأثر قلبی و تصور باطنی، در روزهای جوانی بهتر حاصل می‌شود، زیرا که قلب جوان، لطیف و ساده است و صفایش بیشتر است و واردات آن کمتر و تزاحمات در آن کمتر است.»^۲ رهبر معظم انقلاب هم ویژگی‌های دوران جوانی را این‌گونه ذکر می‌کنند: «جوان مجموعه‌ای از زیبایی‌ها، برجستگی‌ها، درخشندگی‌ها، خوبی‌ها، استعدادها و امکانات است که هر چه به طرف پیری می‌رود،

۱. بحارالانوار، جلد ۷۷، صفحه ۷۵

۲. امام خمینی (ره)، چهل حدیث، ص ۲۷۲

این استعدادها و امکانات، مرتب به سمت نازیبایی کم می‌شود، حتی از لحاظ معنوی هرچه پیش‌تر می‌روید، فعلیتان بیشتر می‌شود، اما استعدادها و امکاناتتان، مرتب کم می‌شود....^۱

بنابراین دوران جوانی، دوران حساس، سرنوشت‌ساز و تعیین‌کننده شخصیت فرد است. در این دوران، علاوه بر قوت جسمی، قوت عقلی، تیزهوشی، زیبایی و زیبایی‌طلبی، شجاعت، حق‌گرایی، نوگرایی، تغییرگرایی، روی‌آوری سریع به کار خیر، تغییرپذیری، ماندگاری آموزش و تربیت و سرمایه‌هایی برای مسئولیت‌های آینده کشور که طبق آیات قرآن و احادیث معصومین علیهم‌السلام صفات بارز دوران جوانی است، غرور، هیجان، احساسات، شهوت، ناپختگی عقلی، افراط‌گرایی، تفاخرگرایی، لهوگرایی و سرگرمی نیز بر شخص سایه می‌افکند.

آنچه می‌تواند این احساسات را در مسیر هدایت رهنمون شود، هیجان و غرور را در طریق مثبت قرار دهد و از افراط‌گرایی، لهو و لعب، پوچی، پوکی و شهوت‌گرایی دور بدارد، پیروی از دین، افزایش تقوی و بهره‌گیری از قرآن و احادیث معصومین علیهم‌السلام است.

در همین راستا، کمیته همکاری‌های حوزه علمیه و آموزش و پرورش خراسان رضوی پس از تشکیل چند جلسه، برنامه‌ریزی سخنان بین‌الصلاتین مدارس را یک ضرورت تشخیص داد. لذا با

تشکیل کارگروه «تهیه محتوای ویژه ائمه جماعات مدارس»، با هدایت راهبردی جناب آقای دکتر منصوریان، معاونت محترم پرورش و فرهنگی استان و پیگیری‌های انجام‌شده توسط مسئول دبیرخانه کمیته، تلاش اعضای محترم کارگروه، براساس طرحی از جناب حجت‌الاسلام والمسلمین محمدحسین مرادی و با قلم اندیشمند محترم، جناب آقای جمال قلی‌زاده نوقابی، محتوایی در قالب کتابی با عنوان «لحظه‌های نورانی» آماده شد که جلد اول آن تقدیم ائمه محترم جماعت مدارس ابتدایی و جلد دوم آن هم تقدیم ائمه محترم جماعات مدارس دوره اول متوسطه گردید. اینک کتاب پیش رو، محتوایی مخصوص دوره دوم متوسطه است که تقدیم ائمه محترم جماعت این مدارس می‌گردد و امید است ضمن بهره‌گیری از آن در راه هدایت و تربیت دانش‌آموزان این دوره، با نقطه نظرات ارزشمند خود، ما را در تولید مجموعه‌های دیگر نیز یاری فرمایند.

در پایان لازم است از همراهی و مساعدت:

حضرت آیت‌الله عاملی، مدیر حوزه علمیه خراسان و رئیس کمیته همکاری‌های حوزه علمیه و آموزش و پرورش استان؛
 معاونین محترم آموزش، تبلیغ و پژوهش حوزه علمیه؛
 جناب آقای دکتر کاظمی، مدیرکل محترم آموزش و پرورش
 خراسان رضوی؛

جناب آقای دکتر منصوریان، معاونت محترم پرورشی و فرهنگی
آموزش و پرورش خراسان رضوی؛
جناب حجت الاسلام عزیز، دبیر محترم شورای امر به معروف و
نهی از منکر آموزش و پرورش استان؛
جناب حجت الاسلام نبئی، کارشناس مسئول محترم نماز استان؛
جناب آقای بهروش، مدیرعامل محترم مؤسسه ضریح آفتاب و
همکارانشان؛
و دیگر عزیزانی که ما را در تولید این اثر یاری فرمودند، تقدیر و
تشکر کنیم.

محمدحسین مرادی قومنجان

مسئول دبیرخانه کمیته همکاری‌های حوزه علمیه
و آموزش و پرورش خراسان رضوی

آیه شماره ۱

موضوع: مهم‌ترین وظائف جوانان، تحصیل علم و دانش

هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ ﴿۱﴾

آیا کسانی که می‌دانند با کسانی که نمی‌دانند برابرند؟^۱

نکات مهم

۱. عالمان واقعی کسانی هستند که در همه حال به خداوند توجه دارند.

۲. تفاوت علم و جهل را «صاحبان مغز» می‌فهمند، چرا که جاهل ارزش علم را هم نمی‌داند.

۳. علم در این آیه و آیات دیگر قرآن به معنی دانستن یک مشت اصطلاحات یا روابط مادی در میان اشیاء و به اصطلاح «علوم رسمی» نیست، بلکه منظور از آن معرفت و آگاهی خاصی است که انسان را به اطاعت پروردگار و امید به رحمت خدا دعوت می‌کند. علوم رسمی نیز اگر در خدمت چنین معرفتی باشند، علم هستند و اگر مایه غرور، غفلت، ظلم و فساد شوند و از آنها «کیفیت و حالی» حاصل نشود، «قیل و قالی» بیش نیستند.